

Kúria

ítélete

Az ügy száma: Bt.III.802/2021/7.

A határozat szintje: törvényességi jogorvoslat

A tanács tagjai: Molnár Ferencné dr., a tanács elnöke

Dr. Hornyák Szabolcs János, előadó bíró

Dr. Bartkó Levente, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2022. május 4.

Az ügy tárgya: összbüntetés

Terhelt:

Első fok: Marcali Járásbíróság, 4.Bpk.153/2020/4., ítélet, 2020. augusztus 24.

Másodfok: Kaposvári Törvényszék, 2.Bpkf.354/2020/4., végzés,
tanácsülés, 2020. október 22.

Első fok: Marcali Járásbíróság, 4.Bpk.5/2021/2., végzés, 2020. augusztus 24.

Másodfok: Kaposvári Törvényszék, 1.Bpkf.119/2021/4., végzés,
tanácsülés, 2021. április 12.

Az indítvány előterjesztője: a legfőbb ügyész

Rendelkező rész

A Kúria a terhelt összbüntetési és utólagos összbüntetési eljárás lefolytatása iránt folyamatban volt ügyében a legfőbb ügyész által a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványt elbírálvá megállapítja, hogy

– a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.153/2020/4. számú ítéletének és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.354/2020/4. számú végzésének a feltételes szabadságra bocsátást kizáró rendelkezése, továbbá

– a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.5/2021/2. számú és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.119/2021/4. számú végzése

törvénysértő.

Felhívja a Marcali Járásbíróságot az összbüntetési eljárás ismételt lefolytatására.

A Kúria ítélete ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

I.

[1] A terheltet a Marcali Járásbíróság a 2019. február 19. napján meghozott és – a Kaposvári Törvényszék 1.Bf.81/2020/13. számú végzésével – 2020. június 22. napján jogerős 7.B.8/2020/2. számú ítéletével bűnösnek mondta ki folytatólagosan társtettesként elkövetett lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb) és bc) alpont], 2 rendbeli társtettesként elkövetett lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb) alpont], lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb), be) és bf) alpont], 2 rendbeli lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb) és bc) alpont], 2 rendbeli lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb) alpont], hamis magánokirat felhasználásának vétségében (Btk. 345. §) és bűnsegédként elkövetett lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bb), be) és bf)

alpont]. Ezért a többszörös visszaeső terheltet halmazati büntetésül 1 év 10 hónap szabadságvesztésre és 2 év közügyektől eltiltásra ítélte. Rendelkezett arról, hogy a szabadságvesztést börtön fokozatban kell végrehajtani, illetve arról, hogy a terhelt legkorábban a büntetés 3/4 részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.

[2] A terheltet a Marcali Járásbíróság a 2019. február 27. napján meghozott és aznap jogerős 7.B.170/2018/8/IV. számú ítéletével bűnösnek mondta ki garázdaság vétségében [Btk. 339. § (1) bekezdés]. Ezért mint többszörös visszaesőt 1 év 4 hónap szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. Rendelkezett arról, hogy a szabadságvesztés büntetést börtön fokozatban kell végrehajtani és a terhelt legkorábban a büntetés 3/4 részének a kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.

[3] A Pécsi Járásbíróság a 2020. június 17. napján meghozott és aznap jogerős 11.B.154/2020/18. számú ítéletével bűnsegédként monda ki a terheltet bűnösnek lopás büntetnének kísérletében [Btk. 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont bc) alpont, (3) bekezdés b) pont ba) alpont]. Ezért a többszörös visszaeső terheltet 8 hónap szabadságvesztésre és 1 év közügyektől eltiltásra ítélte. Rendelkezett arról, hogy a szabadságvesztést börtönben kell végrehajtani, valamint arról, hogy a terhelt legkorábban a büntetés 3/4 részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.

[4] Ezen ítéleteket a Marcali Járásbíróság a terhelt kérelme alapján eljárva a 2020. augusztus 24. napján kelt 4.Bpk.153/2020/4. számú ítéletével összbüntetésbe foglalta. Az összbüntetés tartamát 2 év 6 hónap szabadságvesztésben, végrehajtási fokozatát fegyházban állapította meg. Rendelkezett arról, hogy az elítélt többszörös visszaeső, ezért nem bocsátható feltételes szabadságra.

[5] Ez utóbbi rendelkezéssel kapcsolatban hivatkozott arra, hogy bár a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége mindhárom ítéletben engedélyezett volt, mivel az összbüntetés tartama a két évet meghaladja, azt fegyházban kell végrehajtani és a terhelt többszörös visszaeső, a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontjának értelmében a terhelt az összbüntetésből nem bocsátható feltételes szabadságra.

[6] Kétirányú fellebbezések alapján eljárva a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2020. október 22. napján meghozott és 2.Bpkf.354/2020/4. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, így az véglegessé vált.

[7] A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizáró elsőbírói rendelkezéssel kapcsolatban hivatkozott a Btk. 95. § (3) bekezdésére, mely szerint, ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontját a legszigorúbb rendelkezés alapján kell meghatározni. Nem bocsátható feltételes szabadságra az elítélt az összbüntetésből, ha bármelyik szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.

[8] A törvényszék indokolása szerint helyesen járt el a járásbíróság, amikor a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja alapján a többszörös visszaeső terhelttel szemben kizárta a feltételes

szabadságra bocsátás lehetőségét a fegyházban végrehajtandó összbüntetésből. Hivatkozott arra, hogy a többszörös visszaesőre vonatkozó szabályok összbüntetésbe foglalás esetén is alkalmazandók mind a végrehajtási fokozat, mind pedig a feltételes szabadságra bocsátás kérdésében.

[9] Ezt követően a Marcali Járási Ügyészség B.659/2020/6. számú átiratával indítványozta, hogy a Marcali Járásbíróság a Be. 840. § szerinti eljárásban a feltételes szabadságra bocsátás törvénysértő kizárása miatt helyezze hatályon kívül a 4.Bpk.153/2020/4. számú összbüntetésbe foglalásról rendelkező ítéletét, és ismételten folytassa le az összbüntetési eljárást.

[10] A Marcali Járásbíróság a 2021. február 11. napján meghozott 4.Bpk.5/2021/2. számú végzésével az ügyészség indítványát elutasította.

[11] Álláspontja szerint az összbüntetésbe foglalás során a törvénynek megfelelően rendelkezett arról, hogy a többszörös visszaeső terhelt feltételes szabadságra nem bocsátható. Utalt arra, hogy bár az egyik alapítélet sem rendelkezett akként, hogy a terhelt a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt, azonban az összbüntetesként megállapított két évet meghaladó szabadságvesztésnél irányadó fegyház végrehajtási fokozat miatt a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja alkalmazásával a terhelt nem bocsátható feltételes szabadságra.

[12] Ügyészi fellebbezés alapján eljárva a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. április 12. napján meghozott 1.Bpkf.119/2021/4. számú végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta, így az véglegessé vált.

[13] A törvényszék álláspontja szerint a Btk. 95. § (3) bekezdésének második mondata arra az esetre ad kötelező iránymutatást, amikor olyan alapítéletek összbüntetésbe foglalására kerül sor, amelyek közül valamelyik határozat kizárja a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. Ez a rendelkezés azonban nem érinti a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontjában írt szabály alkalmazását azokban az esetekben, amikor az elítélt többszörös visszaeső és a szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani.

II.

[14] A Marcali Járásbíróság 4.Bpk.153/2020/4. számú összbüntetési ítélete és a Kaposvári Törvényszék 2.Bpkf.354/2020/4. számú végzése, továbbá a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.5/2021/2. számú és a Kaposvári Törvényszék 1.Bpkf.119/2021/4. számú végzése ellen a legfőbb ügyész BF.612/2021/2. szám alatt terjesztett elő – a Be. 667. § (1) bekezdése szerint – jogorvoslati indítványt a törvényesség érdekében annak megállapítása végett, hogy a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.153/2020/4. számú ítéletének és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.354/2020/4. számú végzésének a feltételes szabadságra bocsátást kizáró rendelkezése, valamint a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.5/2021/2. számú és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.119/2021/4. számú végzése törvénysértő.

[15] Jogi álláspontja szerint az olyan többszörös visszaeső elítélt, akivel szemben az összbüntetés végrehajtási fokozata fegyházban kerül megállapításra a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontjára hivatkozással az összbüntetési ítéletben nem zárható ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, ha az alapítéletek egyikében sem zárták ki a feltételes szabadság kedvezményéből.

[16] Hivatkozott arra, hogy a Btk. 95. § (3) bekezdése alapján az összbüntetési ítéletből akkor lehet kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, ha bármelyik alapítéletben kiszabott szabadságvesztés esetén kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége.

[17] Utalt arra, hogy a Btk. 95. § (1) bekezdés második mondata tartalmilag visszautal a Btk. 37. § rendelkezéseire, ezért van mód összbüntetésbe foglalás esetén is arra, hogy a többszörös visszaeső kétévi, vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztése esetén az összbüntetésbe foglalt szabadságvesztés végrehajtási fokozata fegyház legyen, abban az esetben is, ha az alapítéletek egyike sem rendelkezett arról, hogy a kiszabott szabadságvesztést fegyházban kell végrehajtani.

[18] Ezzel szemben a Btk. 95. § (3) bekezdése nem tartalmaz olyan szabályt, hogy a többszörös visszaeső esetében kizárt a feltételes szabadság lehetősége, ha az összbüntetésként megállapított szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani. A Btk. 95. § (3) bekezdése visszautalást sem tartalmaz a Btk. 38. §-ra, így a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontjában írt szabály alkalmazására nincs lehetőség az összbüntetési eljárásban.

III.

[19] A legfőbb ügyész törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslata alapos.

[20] A Be. 667. § (1) bekezdése alapján a legfőbb ügyész a bíróság törvénysértő jogerős ügydöntő határozata és végleges nem ügydöntő végzése ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel –, vagyis, ha a jogerős (végleges) határozat más jogorvoslattal nem támadható meg.

[21] A törvényességi jogorvoslat nem a konkrét felek, hanem csak a legfőbb ügyész által igénybe vehető jogi eszköz, melynek elsődleges célja nem a felekre kiható határozat (döntés) elérése, hanem annak deklarációja, hogy a megtámadott határozat egésze vagy annak valamely rendelkezése törvénysértő. Az erről szóló megállapítás nem a múltra hat, hanem a jövő jogalkalmazásának szól. Tehát a büntetőperben, az érintett büntetőeljáráson kívül eső olyan eljárás, amelynek tartalma jogértelmezés. Törvényi korlátja, hogy a Kúria határozata ellenében és perújítási, avagy felülvizsgálati okból nem vehető igénybe.

[22] Jelen ügyben a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati eljárásnak alanyi, tárgyi és tartalmi feltételei egyaránt adóttak.

[23] A törvény nem határozza meg a törvénytörés mibenlétét, vagyis azt, hogy annak megállapítására anyagi, avagy eljárásjogi ok adhat-e alapot.

[24] Ez következik abból, hogy a szabályozás, a jogintézmény jogépségi célt szolgál; vagyis azt, hogy a jogerő (avagy a véglegesség) bekövetkezte, tehát fellebbezés, illetve más törvényi lehetőség hiányában se maradjon megválaszolatlanul a legfőbb ügyész törvényességi aggálya. Ez a szabályozás kétségtelen közjogi természetű megfontolása.

[25] Általánosságban valamely bírói rendelkezés vagy azért lehet törvénytörő, mert rossz (jogi, avagy ténybeli) választ ad, vagy pedig azért, mert nem ad választ.

[26] Ehhez képest egy bírói rendelkezés egyfelől azért törvénytörő, mert a törvény valamely konkrét, kötelező szabályát megszegi (ami inkább anyagi jogi természetű), avagy ún. abszolút eljárási szabálysértést vét.

[27] Másfelől azért törvénytörő, mert olyan törvényi szabályt sért, amelynek alkalmazását a törvény a bíró számára más törvényi szabályokkal összhangban, törvényi korlátok között biztosítja. Ezek főleg olyan eljárásjogi kérdések, amelyek értelmezést igényelnek. Ilyenkor arról van szó, hogy az ilyen bírói rendelkezés nem illeszkedik a törvénybe, ez azonban nem mérlegelés, hanem jogi értékelés következménye. Értelemszerűen ide tartozik az is, amikor a bíró adott esetben olyan anyagi jogi rendelkezést, amelynek értelmezése az ítélezési gyakorlatban következetes, tévesen, okatlan tartalommal lát el.

[28] További esete a törvénytörésnek, amikor a bíró a törvény diszkrecionális lehetőségével (a törvény által delegált, átadott mandátummal) élve alkalmazza a törvényt, és ez valamelyik fél számára sérelmes (úgymond törvénytörő). Ezek leginkább a jogkövetkezmények körébe tartoznak, s mérlegelés eredményei. Ilyenkor is szó lehet azonban arról, hogy a rendelkezés a törvény elvi sérelmével jár. De ez a helyzet akkor is, ha a bíró hallgat, és nem foglalkozik olyan kérdéssel, ami a határozata rendelkezésével összefüggő; ez nem konkrét törvényi szabály megsértése, hanem egyoldalúság. Végül van az a törvénytörés, ami nem más, mint direkt büntetőjogi szabályba, tilalomba ütközés, ez egyben perújítási ok is [Be. 637. § (1) bekezdés e) pont].

[29] Jelen ügyben a legfőbb ügyész a Be. 667. § (1) bekezdése alapján előterjesztett jogorvoslati kifogása összbüntetésbe foglaló ítélet tartalmára, illetve az ismételt (utólagos) összbüntetési eljárás lefolytatását elutasító végzésre vonatkozó.

[30] Ezzel kapcsolatban a Kúria rámutat a következőkre.

[31] Kétségtelen, hogy a Be. 449. § (2) bekezdése szerint az ítélet mindig ügydöntő határozat. A Be. 456-459. §-aiban foglalt szabályozás ugyancsak nem hagy kétséget afelől, hogy a törvény rendszerében csak az ügydöntő határozat „képes” jogerőre. Az sem kérdőjelezhető meg, hogy a jogalkotó szerint az összbüntetési ítélet is jogerőre emelkedhet, miután a Be. a 840. §-ában azt a fordulatot használja, hogy „ha az összbüntetési eljárás jogerős befejezését követően megállapítja”.

[32] Az összbüntetésre irányuló eljárásban az összbüntetésbe foglalásról a bíróság – a Be. 839. § (5) bekezdése alapján – ítélettel határoz, és az összbüntetési ítélet jogerőre képes. Ennek ellenére következetes azonban a Kúria gyakorlata abban, hogy az összbüntetési ítélet nem ügydöntő határozat. A Be. 456. § (1) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a bíróság jogerős ügydöntő határozata végleges, mindenkire kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról. Ügydöntőnek tehát azok a határozatok tekintendők, amelyekben a bíróság a Be. vonatkozó szabályai szerint lefolytatott bírósági eljárást követően a vádról határoz, az ügy érdemében hoz mindenkivel szemben kötelező érvényű, a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító vagy őt felmentő ítéletet, illetve eljárást megszüntető végzést (EBH 2004.1016.). A Be. 839. §-ában szabályozott összbüntetési eljárás különleges eljárás (Be. Huszonegyedik Rész). Különleges eljárásban a bíróság nem a vádról, nem a terhelt büntetőjogi felelősségéről, nem a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról, azaz nem a büntetőjogi főkérdésekről dönt. Ekként tehát az összbüntetési ítélet nem ügydöntő határozat (5/2020. Büntető jogegységi határozat, Kúria Bt.II.414/2019/5. szám).

[33] Mindezekre tekintettel az összbüntetési ítélet jogerőre képes, de nem ügydöntő határozat, és így azzal szemben fennáll a törvényességi jogorvoslat benyújtásának a feltétele.

[34] A legfőbb ügyész álláspontja az ügy érdemében is helytálló.

[35] Jelen ügyben az eldöntendő kérdés az, hogy milyen viszonyban áll egymással a Btk. 95. § (1) bekezdése és a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja, vagyis az, hogy a kétévi vagy ennél hosszabb tartamú – fegyház fokozatban végrehajtandó – összbüntetés esetén ki van-e zárva a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből a többszörös visszaeső elítélt ezen elkövetői minősége folytán akkor is, ha az összbüntetésbe foglalt ítéletek egyike sem rendelkezett a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizártságáról.

[36] E kérdés azért merült (merülhetett) fel, mert az 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) a hatályos Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja szerinti rendelkezést nem tartalmazott; másfelől alapjaiban változott a feltételes szabadságra bocsátás törvényi szabályozása.

[37] Ez egyben eltérő helyzetet eredményezett az összbüntetés esetében, annak ellenére, hogy az összbüntetés végrehajtási fokozatára vonatkozó 95. § (1) bekezdés tartalmilag egyező maradt a korábbi Btk. 94. § (1) bekezdésében foglaltakkal.

[38] A Kúria – mellőzve az ún. nem „quasi halmazat” körébe tartozó esetek vizsgálatát – elsőként ezért áttekintette az összbüntetés jogintézményének történeti fejlődését.

[39] Az 1878. évi V. törvény (az ún. Csemegi-kódex) az összbüntetés fogalmát alapvetően a mai halmazati büntetésnek megfelelő értelemben használta és szabályozta; a 104. § azonban akként rendelkezett, hogy a jelen fejezetben foglalt határozatok akkor is alkalmazandók:

„1. ha valaki külön ítéletek által több rendbeli szabadságvesztés-büntetésre ítéltetett;

2. ha az elítélt, szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt, már jogerejű elítéltetése előtt elkövetett más büntetendő cselekmény miatt, határozott ideig tartó szabadságvesztés-büntetésre ujjal ítélték el.”.

[40] Ehhez kapcsolódóan a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk 517-518. §-ai a „jogerős ítéletekkel megállapított több szabadságvesztés-büntetés végrehajtása” címszó alatt határozták meg a követendő eljárást, a szabályozás azonban tartalmilag anyagi jogi elemeket is magában foglalt. Ezek közül ki kell emelni az 518. § azon rendelkezéseit, miszerint „az ... összbüntetés meghatározása egyedül az előbbi ítéletekkel kimondott büntetések tartama és súlyosságuk aránya alapján történik. Súlyosító vagy enyhítő körülmények többé nem vehetők figyelembe”.

[41] A Csemegi-kódexet az általános rész tekintetében felváltó 1950. évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről (Btá.) a tárgyalta jogintézményt utólagos összbüntetésbe foglalásnak nevezte, és az 59. §-ában szabályozta (az összbüntetés fogalma e törvényben is a halmazati büntetésnek felelt meg az 57. § rendelkezései szerint).

[42] A törvény 59. § (2) bekezdése kimondta, hogy az összbüntetést a jogerős ítéletekkel kiszabott büntetések tartamának figyelembevételével kell kiszabni.

[43] A törvényhez fűzött indokolás rámutatott, hogy „az 57. § alkalmazásának az az előfeltétele, hogy az elkövető több bűncselekménye egyszerre kerüljön elbírálás alá. Ez azonban sokszor nem történik, illetőleg nem történhetik meg; ilyenkor tehát az elkövetőre külön-külön szabják ki az egyes eljárások során a büntetést. Minthogy azonban azok az okok, amelyek összbüntetés alkalmazását teszik szükségessé, ilyenkor is fennállanak, a külön-külön kiszabott jogerős börtönbüntetéseket az 59. § értelmében utólag kell összbüntetésbe foglalni. ... Az utólagos összbüntetés kiszabásánál természetesen nem jöhetnek többé figyelembe az elkövetett cselekményekre a törvényben megállapított büntetések, hanem a jogerős ítéletekkel kiszabott büntetések tartama az irányadó. ... Az 59. § (2) bekezdése tehát ugyanabba a helyzetbe kívánja hozni azt az elítéltet, akire külön-külön ítéletekkel szabtak ki büntetést, mint azt, akinek több bűncselekményét egyszerre bírálták el, mert kívánatos, hogy az elítélt helyzete lehetőleg ne függjön attól, hogy valamennyi cselekményét egy eljárás keretében bírálták-e el vagy sem”.

[44] A Büntető Törvénykönyvről szóló 1961. évi V. törvény az összbüntetés fogalmát már a mai értelmében alkalmazza. A törvény 73. § (2) bekezdése úgy szól, miszerint az összbüntetést az egyes ítéletekben kiszabott büntetések alapulvételével kell megállapítani.

[45] A korábbi Btk. 92. § (1) bekezdés zárófordulata, valamint a Btk. 93. § (1) bekezdése ugyancsak akként rendelkezik, hogy – határozott ideig tartó szabadságvesztések esetén – a jogerősen kiszabott büntetéseket kell összbüntetésbe foglalni, ugyanakkor az összbüntetési eljárás során alkalmazandó jogszabály tekintetében kifejezett törvényi rendelkezést a bemutatott törvények egyike sem tartalmaz.

[46] A Kúria jogelődje, a Legfelsőbb Bíróság az összbüntetéshez kapcsolódó értelmezési kérdéseket többször vizsgálta.

[47] A 151. számú BK állásfoglalás kifejtette az alábbiakat:

Az összbüntetés a Btk. V. Fejezetében, a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezések körében van elhelyezve, ez azonban nem jelenti azt, hogy az összbüntetésbe foglalás során a Btk. 83. §-ában foglalt büntetéskiszabási elvek alkalmazhatók lennének. Az összbüntetésbe foglalás során a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyessége, a bűnösség foka, továbbá az egyéb enyhítő és súlyosító körülmények nem vizsgálhatók, az alapítéletekben kiszabott büntetések újraértékelése kizárt, úgyszintén nem vehetők figyelembe az alapítéletek jogerőre emelkedése óta a terhelt személyi körülményeiben bekövetkezett változások sem. A törvény az összbüntetésre vonatkozóan nem is büntetéskiszabásról, hanem az összbüntetés tartamának „megállapításáról” rendelkezik.

[48] A 3/2002. Büntető jogegységi határozat II/1. pontja ezzel teljesen összhangban állóan leszögezi, hogy a Btk. 93. §-a szerint az összbüntetés tartamát úgy kell meghatározni, mintha halmazati büntetést szabnának ki. A bíróság az összbüntetési ügyben csak annyiban jogosult a jogerős ítéletek (az alapítéletek) felülbírálatára, amennyiben ezt a Btk. 92-94. §-ának rendelkezései lehetővé teszik. Az összbüntetés szabályai a Btk. V. Fejezetében, a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezések között találhatók. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az összbüntetésbe foglalás során a Btk. 83. §-ában foglalt büntetéskiszabási elvek alkalmazhatók lennének. Ugyanis az összbüntetési eljárásban nincs törvényes lehetőség a jogerős alapítéletekben eljáró bíróságok büntetéskiszabási értékelő tevékenységének teljes felülvizsgálatára. Így a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyessége, a bűnösség foka, továbbá az egyéb enyhítő és súlyosító körülmények nem vizsgálhatók, az alapítéletekben kiszabott büntetések újraértékelése kizárt. Nem vehetők figyelembe az alapítéletek jogerőre emelkedése óta a terhelt személyi körülményeiben bekövetkezett változások sem.

[49] Az összbüntetésbe foglalás kétségtelenül büntetéskiszabási jogintézmény, ám nem büntetéskiszabás. Azaz nem a büntetés érdemben történő kiszabása, hanem a több érdemben kiszabott büntetés technikai jellegű meghatározása.

[50] Másképpen szólva az állam méltányosságán alapuló és a büntetés limitálását célzó, illetve azt eredményező jogintézmény.

[51] Az erre vonatkozó konkrét (jogtechnikai) jellegű rendelkezések pedig az egyébként az elítélt javára szóló, kérelmére lefolytatandó eljárásban nem kombinálhatók össze más anyagi jogi szabályokkal oly módon, hogy azok a terhelt hátrányára szóló eredménnyel járjanak anélkül, hogy azt a törvény ehelyütt meghatározná (vö. a végrehajtási fokozatra, valamint a feltételes szabadságra bocsátás kizártságára vonatkozó egyéb törvényi rendelkezésekkel). Ez az automatizmus ugyanis egy – a terhelt javára szóló eljárásban – úgy teremt számára hátrányosabb helyzetet, hogy az általa – a kérelem előterjesztésekor – előre nem látható és ezáltal nem kiszámítható.

[52] Ez a helyzet pedig nem kompenzálható az eggyel enyhébb végrehajtási fokozat – bírói mérlegeléstől függő – Btk. 95. § (2) bekezdése szerinti megállapításának lehetőségével.

[53] A Kúria álláspontja szerint az összbüntetési eljárásban az indítványozóra nézve hátrányos tartalmú, helyzetét elnehezítő szabály alkalmazásával szemben a kifejezett jogalkotói akarat hiánya a jogalkalmazó számára határt szab. A törvényi rendelkezés hiánya pedig a terhelt terhére irányulóan a bíróság jogértelmezésével nem küszöbölhető ki.

[54] „A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}.

[55] A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}.” [3354/2021. (VII. 28.) AB határozat (48)]

[56] A jogbiztonság felismerhető normatartalomban megjelenő követelménye nem törhető át olyan ellentétes jogértelmezéssel – értelemszerűen tehát jogértelmezés soha nem vezethet oda –, hogy a jogalanyok ne tudják a magatartásukat a jog előírásaihoz igazítani.

[57] Ennek pedig a legfőbb ügyész által támadott, az eljáró bíróság határozatában megjelenő jogértelmezés nem felel meg.

[58] Ez pedig alapvetően behatárolja azoknak a törvényi rendelkezéseknek a körét, amelyek az összbüntetés meghatározásakor figyelembe vehetők.

[59] Az összbüntetésbe foglálás szabályairól a Btk. 93-96. § rendelkezik. E szabályok minden olyan kérdést rendeznek, amelyek alapján az összbüntetés meghatározható:

- az összbüntetésbe foglálás általános (pozitív) feltételei és azokhoz kapcsolódó, azokat egyértelműsítő szabályok [93. § (1)-(3) bekezdés],
- az összbüntetésbe foglálást kizáró körülmények [93. § (4) bekezdés],
- az összbüntetés tartamának meghatározásakor irányadó szempontok (94. §),
- a végrehajtási fokozatra vonatkozó szabályok [95. § (1) és (2) bekezdés],

– az összbüntetésből történő feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó szabályok [95. § (3) és (4) bekezdés],

– az egyéb büntetések és mellékbüntetés végrehajtásával kapcsolatos rendelkezések (96. §).

[60] A feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben a Btk. 95. § (3) bekezdése rögzíti, hogy ha a lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontját a legszigorúbb rendelkezés alapján kell meghatározni. Nem bocsátható feltételes szabadságra az elítélt az összbüntetésből, ha bármelyik szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.

[61] A Btk. 95. § (4) bekezdése szerint, ha azt a szabadságvesztést, amellyel kapcsolatosan az elítéltet önhibájából eredően zárták ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, utóbb összbüntetésbe foglalják, akkor az elítélt az összbüntetésből sem bocsátható feltételes szabadságra.

[62] A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége tehát akkor kizárt az összbüntetésből, ha már az egyik (bármelyik) összbüntetésbe foglalt szabadságvesztésből eleve kizárt, vagy ha olyan szabadságvesztést foglalnak utóbb összbüntetésbe, amelyikkel kapcsolatosan az elítéltet önhibájából eredően zárták ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből.

[63] További feltételes szabadságból való kizáró ok az összbüntetés esetén nincs, illet a törvény nem tartalmaz. A Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja szerinti – kétségkívül új –, a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizáró rendelkezésnek megfelelő törvényi szabály az összbüntetésre vonatkozó rendelkezések között nincs.

[64] Ezért összbüntetésbe foglalás esetén törvénysértő a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja alapján történő kizárása.

[65] Ennek okai a következők.

[66] A Btk. összbüntetésbe foglalásra vonatkozó szabályai (Btk. 93-96. §) általános jelleggel nem utalnak vissza a (határozott ideig tartó) szabadságvesztés kiszabására vonatkozó rendelkezésekre (Btk. 34-40. §), így a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizáró okokra sem.

[67] Ennek megfelelően összbüntetésbe foglalás esetén a (határozott ideig tartó) szabadságvesztés kiszabására vonatkozó rendelkezések közül csak az alkalmazható, amelyre az összbüntetésbe foglalás szabályai visszautalnak.

[68] Ilyen csupán a Btk. 95. § (1) bekezdés második mondatában található, amely szerint, ha az összbüntetés mértéke három év vagy azt meghaladó tartamú, illetve többszörös visszaesőnél két év vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozatát ennek figyelembevételével kell meghatározni. Ez a rendelkezés – a korábbi Btk. 94. § (1)

bekezdésével azonos módon – fegyház fokozatra vonatkozó szabályok [Btk. 37. § (3) bekezdés] alkalmazásának lehetőségét teremti meg az összbüntetése foglалás esetén. Ebből az következik, hogy az összbüntetesként meghatározott szabadságvesztés végrehajtási fokozatának meghatározása tekintetében a Btk. 95. § (1) bekezdés második mondata tartalmilag összefügg a Btk. 37. § (3) bekezdésében rögzített szabályokkal, mindkét törvényhely azonos rendelkezést tartalmaz.

[69] Viszont az erre való utalás – kifejezett törvényi rendelkezés – hiánya miatt a Btk. 38. § (4) bekezdés a) pontja nem hozható összefüggésbe a Btk. 95. § (3) és (4) bekezdésével, azoknak nem háttérszabálya. Ellenkezőleg, az összbüntetésből történő feltételes szabadságra bocsátást kizáró okok külön nevesítéséből csak arra lehet következtetni, hogy a Btk. 95. § (3) és (4) bekezdésben írt kizáró okok felsorolása teljes – azokat a jogalkotó ehelyütt kifejezetten felsorolta –, az összbüntetésbe foglалás esetén azok köre nem bővíthető.

[70] Hiszen ez a jogalkotó általi szabályozás lényege.

[71] A Btk. 95. § (3) bekezdésében írt kizáró okkal összefüggésben a Kúria rámutat arra, hogy a 2013. július 1. napján hatályba lépett Btk. szakított az 1978. évi IV. törvény azon elméleti alapvetésével, hogy a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a szabadságvesztés végrehajtási fokozata határozza meg.

[72] Ezen elméleti alapvetés miatt az 1978. évi Btk. az összbüntetési szabályok között kizárólag a különböző végrehajtási fokozatok találkozására vonatkozóan tartalmazott – a Btk. 95. §-ával egyébként teljesen azonos – rendelkezést, miszerint ilyen esetben a legszigorúbbat kell meghatározni. „Ez a rendelkezés az 1978. évi IV. törvényben elegendő volt tekintettel arra, hogy a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja a végrehajtási fokozathoz igazodott” (indokolás a 2014. évi LXXII. törvény 84. §-hoz).

[73] Ezzel összhangban állapította meg a 3/2002. Büntető jogegységi határozat III/3. és III/4. pontja a következőket.

„3. a) Az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata – a Btk. 47. §-ának (2) bekezdése alapján – meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét és a feltételes szabadság tartamát. Ha a feltételes szabadságra bocsátás nem kizárt, erről az összbüntetési ítéletben nem kell rendelkezni.

b) A büntetés fele részének letöltése után az elítélt akkor bocsátható feltételes szabadságra az összbüntetésből, ha a Btk. 47. §-ának (3) bekezdése alapján valamennyi alapítélet így rendelkezett. Ellenkező esetben a feltételes szabadság lehetősége az összbüntetés egységes végrehajtási fokozatához igazodik.

Ugyancsak az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata határozza meg a feltételes szabadság lehetőségét, ha valamennyi alapítélet úgy rendelkezett, hogy a elítélt a büntetés fele részének letöltése után bocsátható feltételes szabadságra, de az összbüntetés tartama a három évet meghaladja. A Btk. 47. §-ának (3) bekezdése ugyanis ilyen tartamú halmazati büntetés

kiszabása esetén sem tenné lehetővé a feltételes szabadságot már a büntetés fele részének letöltése után.

4. A törvény nem rendelkezik külön arról, hogy az alapítéleteknek a feltételes szabadságra bocsátás kizárásáról szóló rendelkezéseit [Btk. 47. § (4) bek.] hogyan kell figyelembe venni az összbüntetési ítéletben. Minthogy azonban az összbüntetés egységes büntetés, teljes tartamára nézve egységes a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége is. Ha bármelyik alapítéletben a bíróság kizárta az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, ez a rendelkezés az összbüntetésre is vonatkozik. A feltételes szabadságra bocsátás kizárásáról az összbüntetési ítéletben rendelkezni kell.”

[74] A 3/2002. Büntető jogegységi határozat nyomán kialakult jogalkalmazói gyakorlatnak megfelelő rendelkezést tartalmaz Btk. 95. § (3) bekezdése, amelyet a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvény 2015. január 1. napjával iktatott a Btk.-ba.

[75] A módosító törvényhez fűzött indokolás szerint erre azért volt szükség, mert a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a Btk. immár nem a szabadságvesztés végrehajtási fokozatához kapcsolódóan, hanem az elkövető büntetőjogi előéletétől függően határozza meg (indokolás).

[76] Mindezekből az következik, hogy az összbüntetési ítéletben a bíróságnak rendelkeznie kell a feltételes szabadság legkorábbi időpontjáról (ha az nem kizárt), vagy arról, hogy az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra.

[77] Megjegyzi a Kúria, hogy az 1978. évi IV. törvény alapján az előbbiről nem volt szükséges rendelkezni, ugyanis az összbüntetés egységes végrehajtási fokozata meghatározta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét és a feltételes szabadság tartamát [3/2002. Büntető jogegységi határozat III/3. a)].

[78] A Kúria álláspontja szerint a korábbi – 3/2002. Büntető jogegységi határozattal felállított – gyakorlatról való eltérés (eltérítés) tehát abból következik, hogy megváltozott a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó jogszabályi környezet.

[79] Ezzel összhangban az összbüntetési ítélet feltételes szabadság lehetőségével kapcsolatos rendelkezése (a legkorábbi időpont meghatározása, a feltételes szabadság lehetőségének kizárása) csak az összbüntetésbe foglalt ítéletek erre vonatkozó rendelkezésein, illetve a Btk. 95. § (4) bekezdésében írt kizáró ok esetében az alapügyben utóbb – de még az összbüntetésbe foglalást megelőzően – a Bv. tv. 87. § (1) bekezdése alapján hozott, feltételes szabadságra bocsátás kizártságát megállapító büntetés-végrehajtási bírói döntésen alapulhat.

[80] Továbbra is irányadó tehát, hogy – kifejezetten erre vonatkozó törvényi rendelkezés hiányában – összbüntetési ítéletben téves a feltételes szabadságból kizárás, ha ilyen rendelkezést az alapítéletek egyike sem tartalmaz (EBH 2004. 1103.), ide értve a feltételes szabadságra bocsátás kizártságának büntetés-végrehajtási bíró általi megállapítását is.

[81] A Btk. 95. § (1) bekezdése szerint, ha az összbüntetés mértéke többszörös visszaesőnél két év, vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozata automatikusan, a törvény kötelező erejénél fogva fegyház.

[82] A Kúria álláspontja szerint a Btk. 95. § (1) bekezdésében írt szabály alkalmazásához – a törvény kifejezett rendelkezése hiányában – nem járulhat egy újabb automatizmus, ha már a megállapított összbüntetés fegyház fokozatához is egy automatizmus útján jutunk el (vö. 3/2020. Büntető jogegységi határozat IV/4. pont).

IV.

[83] Ekként a Kúria a Be. 667. § (1) bekezdése alapján a legfőbb ügyész törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványát a Be. 668. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen elbírálván, a Be. 669. § (1) bekezdés 2. fordulata alapján megállapította, hogy a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.153/2020/4. számú ítéletének és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 2.Bpkf.354/2020/4. számú végzésének a feltételes szabadságra bocsátást kizáró rendelkezése, illetve a Marcali Járásbíróság 4.Bpk.5/2021/2. számú és a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.119/2021/4. számú végzése törvénysértő.

[84] A Be. 669. § (2) bekezdése alapján a Kúria a törvénysértés megállapítása esetén a terheltet felmentheti, a kényszergyógykezelését mellőzheti, az eljárást megszüntetheti, enyhébb büntetést szabhat ki, vagy enyhébb intézkedést alkalmazhat, illetve ilyen határozat meghozatala érdekében a sérelmezett határozatot hatályon kívül helyezheti, és szükség esetén az eljárást bíróságot új eljárásra utasíthatja. Ily módon a törvénysértés megállapításán túlmenő további döntése behatárolt [Be. 669. § (3) bekezdés].

[85] A Be. 840. §-a szerint a bíróság hivatalból vagy az ügyészség, az elítélt és a védő indítványára hatályon kívül helyezheti az összbüntetési eljárásban meghozott határozatát, és a Be. 839. § alapján ismét lefolytatja az összbüntetési eljárást, ha az összbüntetési eljárás jogerős befejezését követően megállapítja, hogy az összbüntetésbe foglalásról vagy annak tartamáról nem vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett

[86] Jelen ügyben a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés csak a Be. 840. §-a szerinti ismételt összbüntetési eljárásban korrigálható, ezért a Kúria a Be. 669. § (3) bekezdése alapján kizárólag a törvénysértés megállapítására szorítkozott, egyben a Marcali Járásbíróságot felhívta az összbüntetési eljárás ismételt lefolytatására.

[87] A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 6. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a Be. 650. § (1) bekezdés b) pontja zárja ki.

Molnár Ferencné dr. s.k. a tanács elnöke, Dr. Hornyák Szabolcs János s.k. előadó bíró, Dr.
Bartkó Levente s.k. bíró

Kiadmány hitelül:

bíróági ügyintéző